

Fóris Ágota – Bölcskei Andrea (szerk.): A szabványosítás fordítási és terminológiai vonatkozásai. Budapest, Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, 2019. 228 lap

2019-ben jelent meg a Károli Könyvek tanulmánykötetek sorozatban, a Károli Gáspár Református Egyetem és a L'Harmattan kiadásában, Fóris Ágota és Bölcskei Andrea szerkesztésében a tizenkét, szabványosítással foglalkozó tanulmányt tartalmazó kötet, amelynek szűkebb témáját kijelöli a címe: *A szabványosítás fordítási és terminológiai vonatkozásai*.

A könyv által bemutatott terület interdiszciplinaritását és aktualitását jelzi, hogy a szerzők között nemcsak nyelvészek – a KRE BTK, az ELTE BTK, az SZTE és az Óbudai Egyetem munkatársai – hanem magyar és külföldi terminológiai és szabványügyi intézmények – az EOQ MNB Terminológiai Szakbizottsága, a Magyar Szabványügyi Testület, valamint az Infoterm és az ISO – képviselői is megtalálhatók.

A tanulmánykötet címében az ígértnek megfelelően az olvasó mind a fordítással, mind a terminológiához kapcsolódó kérdésekkel kapcsolatban talál írásokat a szabványosítás témakörében. A tanulmányok három fő tematikus kör köré szerveződnek, ezt tükrözi a három fejezet címe is: az első részben (9–108), amelynek a címe *A szabványosítás és a terminológiai szabványosítás általános kérdései*, hat tanulmány kapott helyet. A második, *Online tájékozódás* címet viselő fejezet (111–48) két tanulmányt tartalmaz. A harmadik fejezetben pedig, *Esettanulmányok* címmel (151–225), négy esettanulmányt közöl a kötet.

A könyv első tanulmányának szerzői Fóris Ágota és Bölcskei Andrea. *Szabványosítás, fordítás, terminológia* című írásukban (9–18) áttekintik a szabványosítás folyamatát, a terminológiának a szabványosításban betöltött szerepét, a szakfordítók feladatát, majd bemutatják a KRE BTK Magyar Nyelvtudományi Tanszékén 2011 és 2016 között folyó, egyetemi szintű terminológusképzés szerkezetét és eredményeit, különös tekintettel a *Szabványosítás, minőségirányítás* című tárgycsoportra. Összefoglalásukban a jelen kötet összeállításának okát is közlik: „Most, hogy a terminológia mesterszakos képzés második szakaszára készülünk, érdemesnek láttuk e magyar nyelvű tanulmányok összegyűjtését és egyetlen kötetben való közzétételét, különös tekintettel arra, hogy a témakörhöz kapcsolódó szakirodalom egyébiránt jórészt idegen, főként angol nyelven érhető el nyomtatott és online formában egyaránt” (16).

A második tanulmányt, amelynek a címe *Szabványosítás és terminológia* (19–23), Pónyai György jegyzi. Az összefoglalás bemutatja a nemzeti szabványosítás történetét napjainkig, a Magyar Szabványügyi Testület főbb feladatait, valamint részletezi a szabványosítás és a terminológia kapcsolatát.

Fóris Ágota és Sermann Eszter *A terminológiai szabványosítás és a terminológiai harmonizáció* című tanulmányát (25–42) olvashatjuk harmadikként a kötetben. Az írás áttekintést ad a szabványosításról, a kapcsolódó terminusok rendszeréről, és részletesen ismerteti a terminológiai szabványosítás és a terminológiai harmonizáció nyelvtervezési, elsősorban korpusztervezési folyamatait. A szerzők következtetésükben megállapítják: „A terminológiai szabványosítás és harmonizáció ma már megkerülhetetlen, ez pedig felveti a magyar terminológiapolitika kialakításának szükségességét” (38).

A következő tanulmányban Eugen Würster két fő művének összehasonlításáról olvashatunk Zabóné Varga Irén tollából. A szerző Würster pályájának, tevékenységének rövid bemutatása után Würster két fő művét, a *Nemzetközi nyelvi szabványosítás a technikában, különösen az elektrotechnikában* (1931) és a *Bevezetés az általános terminológiatudományba és terminológiai lexikográfiába* (1979) című munkákat mutatja be és hasonlítja össze. Összegzésében hangsúlyozza Würster mai napig tartó hatását, amely német nyelvterületen mind az elméleti, mind a gyakorlati terminológiai munkában tetten érhető.

Christian Galinski és Reinhard Weisinger *Terminológiai szabványosítás és fordítási szabványok* (ford. B. Papp Eszter, 71–85) című tanulmánya felteszi a kérdést: szabványosítható-e a nyelv? A választ a szabványosítás, a fordító kompetenciái, majd terminológiai szabványok jellemzésével, struktúrájának a bemutatásával adják meg a szerzők. Következtetésképpen megállapítják: „A folyamatban lévő fejlesztések és az ezekben rejlő lehetőségek áttekintése megmutatta, hogy a szabványosított fogalmak lehetnek a globális tudásinfrastruktúra kialakulásának, szerkesztésének és működtetésének alapkövei” (83).

A kötet első nagy fejezetének záró tanulmánya Sermann Eszter *A terminológiai munkafolyamatok és a fordítás szempontjából releváns ISO-szabványok* című írása (87–108). Az áttekintés részletesen bemutatja a terminológiai munkafolyamatokra vonatkozó ISO-szabványok tartalmát, szerkezetét, szócikkeit. A vonatkozó szabványok bemutatásával áttekinti a terminológiai munka alapelveit és módszereit, a terminológiai harmonizációt, a fordításorientált terminográfia, valamint a terminológiai politika jellemzőit. A szerző következtetéseiben fontosnak tartja kiemelni, hogy a szabványosításnak nemcsak a műszaki területen van jelentősége, ellenkezőleg: léteznek a fordítók és a terminológusok munkájára vonatkozó szabványok is.

A tanulmánykötet második nagy egységében, amelynek az alcíme *Online tájékozódás*, Bölcskei Andrea két tanulmányát olvashatjuk. Az első tanulmány, amelynek címe: *A szabványosítás online vetülete: angol nyelvű webhelyek* (111–35), webhelyeket mutat be, úgymint három szabványosítással foglalkozó nemzetközi testület, három európai regionális szervezet, valamint az angol nyelvű országok (Nagy-Britannia, Írország, Egyesült Államok, Kanada, Ausztrália, Új-Zéland) szabványügyben ISO-tagként érdekelt nemzeti testületeinek webhelyeit ismerteti, illetve tájékoztatja az olvasókat ezek tartalmáról és jellemzőiről. A részletes áttekintés hasznos lehet a hazai szakemberek számára is, hiszen – mint a szerző az összegzésben megállapítja –, ezek a szervezetek „igyekeznek élen járni a szabványkidolgozás, a megfelelőségértékelési módszerek kialakítása és a szabványossággal kapcsolatos információk nyújtása terén” (134).

Bölcskei Andrea másik, e fejezetben olvasható tanulmányának a címe *A szabványosítás online forrásai a Kárpát-medencében* (137–48). Az írás részletesen bemutatja a Kárpát-medence országainak nemzeti szabványügyi testületeit a weblapok alapján. Az olvasó összefoglaló táblázatokból tájékozódhat a magyar, a román, a szlovák, a szerb, az ukrán, a német, a horvát, valamint a szlovén testületek holnapijaival, nyelvével, menüpontjaival kapcsolatban; megtudhatja továbbá, hogy a testületek milyen nyomtatott tájékoztató kiadványokat adtak ki 2010-ben és 2018-ban. A tanulmány befejező része áttekinti a szabványosítás magyar nyelvi vonatkozásait és a terminológiai politikai alapelveket is.

A kötet harmadik, *Esettanulmányok* című alfejezetében négy tanulmányt olvashatnak az érdeklődők. Sorrendben az első Bölcskei Andrea tanulmánya, amelynek címe *Két nemzetközi névtani terminológiai jegyzék magyar változata* (151–69). A tanulmány röviden bemutatja az International Council of Onomastic Sciences (Nemzetközi Névtudományi Társaság, ICOS), valamint a United Nations Group of Experts on Geographical Names (ENSZ Földrajzi Névi Szakértői Csoportja, UNGEGN) főbb törekvéseit, majd részletesen foglalkozik a két szervezet által kiadott egy-egy szójegyzékkel és ezek magyar változatával. A terminológiai jegyzékek magyar változatának bemutatása azért is fontos, mert a szerző maga is részt vett mindkét esetben a fordítási, adaptálási munkálatokban: az ICOS-terminusjegyzék esetében szakmai felügyeletet látott el, az UNGEGN-szójegyzék magyar változatának létrejöttében pedig projektvezetőként tevékenykedett. Mindkét fordítást a KRE BTK terminológia mesterszakos hallgatóinak a közreműködésével valósult meg.

A második esettanulmány szerzője Igaz Judit, aki *A terminológiai munka szabványosításban betöltött szerepének vizsgálata egy kozmetikai szabvány példáján* című írásában (171–89) a KRE terminológia mesterszakon írt szakdolgozatának legfontosabb tanulságait mutatja be. A szerző egy kozmetikai szabvány alapján létrehozott terminológiai adatbázis elkészítésén keresztül vállalkozott a szabványosítás során felmerülő terminológiai problémák szemléltetésére, kutatásának célja egy kétnyelvű terminológiai adatbázis elkészítése volt (176). A tanulmány beszámol az elvégzett munkálatokról: az adatbázis létrehozásáról, az adattípusok meghatározásáról, a terminusok kivonatolásáról, az ekvivalensek kereséséről, a domének, a definíciók, a kontextus és a források megadásáról. Az olvasó ilyen módon képet kap a terminológusi munka folyamatáról egy konkrét területen történt adatbázis-építés példáján, egyszersmind megérti a terminológus munkájának fontosságát a szab-

ványosításban. Mint azt a szerző is összefoglalja: „A terminológiai munka tehát nemcsak elméleti, tudományos szempontból fontos, hanem [...] nagymértékben hozzájárul a szervezeti működés fejlesztéséhez, javítja a minőséget, növelve a felhasználói elégedettséget és a gazdasági hasznot” (188).

A tanulmánykötet következő írását Balogh Albert és Földesi Tamás jegyzi. *A minőségügy magyar terminusainak értelmezése* című tanulmányukban (191–210) összesen negyvenöt fogalmat tisztáznak. A bemutatott terminusok három nagy területhez köthetők, ezek a kötetben olvasható sorrendben a következők: általános minőségirányítási terminusok, a statisztikai módszerek terminusai, megbízhatósági és kockázatkezelési terminusok. Az olvasó a meghatározások segítségével megtudhatja, hogy miért célszerűbb és elterjedtebb a *minőségirányítás* terminus használata, mint a *minőségbiztosítás* vagy a *minőségmenedzsment* (196), hogyan fordítandók magyarra az angolban *should* és *shall* segédigét tartalmazó alakok, vagy miért nem jelenik meg a *must* jogi szükségszerűség érzékeltetése esetén (200). Összegzésükben a szerzők rámutatnak: a terminusok elemzésével világossá válik, „hogy a minőségügyi fogalmak helyes (a nemzetközi értelmezéssel ekvivalens) magyar értelmezése szükségessé teszi a többértelmű angol terminusok szövegkörnyezettől függő magyar fordítását” (210).

A kötet utolsó esettanulmányának szerzői Constantinovits Milán és Vladár Zsuzsa, akik *A terminológia rendszerező elvének változása az INCOTERMS tükrében* című írásukban (211–25) a gazdasági szaknyelv sajátos területével, a külkereskedelmi terminológiával foglalkoznak. Három terminológiai rendezőelv: az időrendiség, a logikai rendszer és a funkcionális alapján mutatják be időrendben a kapcsolódó terminológiai fogalmak rendszerezésének a változásait. Bemutatják az INCOTERMS 1980-as, illetve – a szerzők saját összeállítására alapján létrejött – 1990-es fogalmi és nyelvi rendezését, majd az ezekkel szemben támasztott kifogások nyomán létrejött, kompromisszumos megoldásokat tartalmazó 2010-es rendszert.

A szabványosítás fordítási és terminológiai vonatkozásai tartalmas és érdekes kötet: előbbit a kötet szerzőinek szakmai tapasztalata és felkészültsége, utóbbit a kötetben található tanulmányok témáinak a sokszínűsége biztosítja. A könyv hasznos lehet egyfelől a szakember számára, legyen szó terminológusról vagy a kötetben tárgyalt valamely területen dolgozó mérnökről vagy fordítóról, másfelől tanulságos olvasmány lehet a terminológia története, területe, módszerei iránt érdeklődő nyelvészek és egyetemi hallgatók számára is. Jó szívvel ajánlható továbbá minden olvasónak, akit érdekelnek a szabványosítással, a fordítási kérdésekkel, illetve a terminológiával, a terminológus munkájával kapcsolatos kihívások és megoldási lehetőségek.

Sólyom Réka

egyetemi docens

KRE BTK Magyar Nyelvtudományi Tanszék

Bóbita varázskönyve. Weöres-breviárium. Összeállította, ritmizálta Nagy L. János. Szegedi Egyetemi Kiadó – Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó. Szeged, 2018. 293 lap

Nagy L. János eddigi pályája során számos könyvet és rövidebb, nem könyvméretű tanulmányt tett közzé Weöres Sándor művészetét elemezve. (A könyvek közül néhány: Ismétlések és értelmezések Weöres Sándor verseiben. *Nyelvtudományi Értekezések* 143. sz. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1996 – *A retorikus nyelvhasználat Weöres Sándor költészetében*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003 – *Hullámok a Weöres-tengerből*. Szegedi Egyetemi Kiadó Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged, 2014 stb.) Ezek a kötetetek a szakmai-tudományos olvasórétegnek szólnak, ideértve az egyetemi hallgatóságot is.

A jelen kötetben nemcsak a kiváló nyelvészt ismerhetjük fel a szerzőben (ez a hivatása), hanem a jól képzett muzsikust és a verbéli pedagógust is, aki szülőik, pedagógusok és gyerekek számára hozta létre könyvét, főként a gyerekek érdekében. Óvodáskortól középkorúakig, differenciáltan mutatja be Weöres Sándor műveit-művészetét.

A zeneiség felismeréséhez ad tanácsot is. Hasznos, ha a gyerekek tapsolják, dobolják, kórogják a verseket. Ez kreativitásra nevel, és az a javaslata is, hogy rajzolják, színezzék a versekhez mellékelt képeket. A felhasználó alkotóképességét addig engedi, hogy még az eredeti szövegek változtatására is biztat, természetesen a különbségek megfigyelése mellett, annak érdekében. Szemé-